

Leerlijnen Burgerschap & Cultuureducatie

Met deze leerlijnen kunnen leerlingen op verschillende niveaus en met verschillende leerdoelen werken aan hun kennis en vaardigheden rondom schoolcultuur, diversiteit, democratische waarden, maatschappelijke betrokkenheid, democratische betrokkenheid en maatschappelijke vraagstukken. De integratie van cultuureducatie in deze leerlijnen stimuleert creativiteit en betrokkenheid, wat essentieel is voor het vormen van actieve en kritische burgers.

	Kerndoel 1: Schoolcultuur Doelzin: De school zorgt voor een democratische cultuur.	Kerndoel 2: Diversiteit Doelzin: De leerling handelt respectvol vanuit kennis over een diverse samenleving.	Kerndoel 3: Democratische waarden Doelzin: De leerling geeft aan hoe diens handelen verbonden is met democratische waarden.	Kerndoel 4: Maatschappelijke betrokkenheid Doelzin: De leerling verkent verschillende mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving.	Kerndoel 5: Democratische betrokkenheid Doelzin: De leerling verkent hoe die democratisch handelen in dagelijkse situaties kan vormgeven.	Kerndoel 6: Maatschappelijke vraagstukken Doelzin: De leerling weegt af welke mogelijkheden die heeft om ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken te handelen.
Groep 1-2	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verkennen wat een positieve sfeer in de klas betekent door samen verhalen en prentenboeken te lezen waarin vriendelijkheid, respect en samenwerking centraal staan. Ze praten over hoe ze elkaar kunnen helpen en goed met elkaar kunnen omgaan. Ook bespreken ze de regels en afspraken binnen de klas en wat het betekent om 'samen' te werken aan een fijne sfeer. Ervaren & Creëren: Leerlingen maken samen een kunstwerk zoals een klasmozaïek of vriendschapsboom, waarbij ieder kind een eigen stukje toevoegt. Ze ervaren hoe iedereen met zijn eigen unieke inbreng het geheel completer maakt. Ze leren samenwerken en ontwikkelen vaardigheden zoals delen, luisteren, en elkaar helpen.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen ontdekken diversiteit door te luisteren naar verhalen uit verschillende culturen en deze samen te bespreken. Ze leren woorden en gebruiken die in andere culturen gangbaar zijn en maken kennis met feestdagen en tradities uit diverse achtergronden. Ervaren & Creëren: Leerlingen maken kunstwerken geïnspireerd op verschillende culturen, zoals het tekenen van een mandala, het schilderen van een vlag, of het knutselen van een masker. Ze ervaren wat hen uniek maakt en hoe iedereen op zijn eigen manier een waardevolle bijdrage levert aan de klas.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen maken kennis met democratische waarden door eenvoudige verhalen waarin eerlijkheid, delen en gelijkheid centraal staan. Ze verkennen wat het betekent om op een eerlijke manier beslissingen te nemen, bijvoorbeeld door te stemmen over welke activiteit de klas die dag gaat doen. Ook bespreken ze wat eerlijkheid en vrijheid betekenen in hun eigen ervaringen, zoals samen spelen of ruzie oplossen. Ervaren & Creëren: Leerlingen werken samen aan een kunstproject, zoals een vriendschapsketting of vredesduif, waarbij ze nadenken over wat vrijheid, gelijkheid en solidariteit betekenen. Ze ervaren democratische waarden door samen keuzes te maken over hoe het kunstwerk eruit komt te zien. Daarbij leren ze dat ieder een stem heeft en dat samenwerken tot een mooier eindresultaat kan leiden.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen ontdekken het concept van helpen en delen door verhalen en prentenboeken waarin samen zorgen voor anderen centraal staat. Ze bespreken wat het betekent om behulpzaam te zijn en leren eenvoudige manieren om betrokken te zijn, zoals opruimen, elkaar helpen en zorgen voor planten of dieren. Ervaren & Creëren: Leerlingen maken een groepskunstwerk waarin ze het thema 'zorgen voor elkaar' uitbeelden. Ze schilderen bijvoorbeeld een grote zorgboom waarin iedere tak symbool staat voor een actie waarmee ze anderen kunnen helpen. Ze leren wat betrokkenheid betekent door praktische ervaringen zoals het maken van kaarten voor ouderen of het inzamelen van speelgoed voor een goed doel.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen ontdekken hoe die democratisch handelen in dagelijkse situaties kan vormgeven. Ervaren & Creëren: Leerlingen nemen actief deel aan het democratische proces en begrijpt zijn/haar rol hierin.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen ontdekken maatschappelijke vraagstukken en kan hier kritisch over nadenken.
Groep 3-4	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verkennen de schoolcultuur door verhalen, gedichten of liedjes te schrijven die aansluiten bij thema's als respect, vriendelijkheid, en pesten. Ze voeren gesprekken over hoe iedereen kan bijdragen aan een fijne sfeer op school en welke rollen ze daarbij kunnen spelen. Ervaren & Creëren: Leerlingen maken posters of collages over wat zij belangrijk vinden voor een goede schoolcultuur. Ze gebruiken verschillende materialen en technieken, en geven hun werk een plaats in de school of klas. Dit geeft hen de kans om hun visie te uiten en actief bij te dragen aan de visuele schoolomgeving.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen onderzoeken culturele diversiteit door spreekbeurten te geven over hun eigen achtergrond of die van hun familie. Ze verdiepen zich in verhalen van medeleerlingen en bespreken overeenkomsten en verschillen tussen de culturen. Ervaren & Creëren: Leerlingen werken samen aan een multicultureel project, zoals het maken van een groot kunstwerk met materialen uit verschillende landen. Ze gebruiken de kunst om verhalen te vertellen over hun eigen cultuur of een cultuur die ze interessant vinden.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verdiepen zich in democratische waarden door verhalen te lezen en te bespreken over historische gebeurtenissen die met vrijheid en gelijkheid te maken hebben, zoals de kinderrechten of het leven van mensenrechtenactivisten zoals Nelson Mandela of Martin Luther King. Ze verkennen waarom regels belangrijk zijn en wat het betekent om gelijke kansen te hebben. Ervaren & Creëren: Leerlingen maken posters of schilderijen over democratische waarden en presenteren deze in de klas. Ze verbeelden thema's als vrijheid en solidariteit door middel van kunst en ervaren hoe zij door visuele taal hun mening kunnen uiten. Dit kan resulteren in een tentoonstelling in de klas of school, waarbij leerlingen ook leren hoe ze hun visie kunnen toelichten.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verdiepen zich in maatschappelijke betrokkenheid door verhalen te lezen over kinderen die een verschil maken in hun omgeving. Ze onderzoeken hoe ze zelf kunnen bijdragen, bijvoorbeeld door middel van een kleine actie voor de buurt, zoals het opruimen van zwerfval of het organiseren van een sponsorloop voor een goed doel. Ervaren & Creëren: Leerlingen organiseren een eigen activiteit voor de school of buurt, zoals het maken van een tentoonstelling over goede doelen of een sponsoractie. Ze werken samen in kleine groepen, maken posters, schrijven uitnodigingen en geven een korte presentatie over hun gekozen project.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen leren over democratische betrokkenheid door verhalen te lezen over hoe kinderen in andere landen hun stem laten horen. Ze onderzoeken de betekenis van betrokkenheid in hun eigen omgeving en welke mogelijkheden ze hebben om invloed uit te oefenen, zoals het vertegenwoordigen van hun klas in de leerlingenraad. Ervaren & Creëren: Leerlingen organiseren een klassikale verkiezing voor een 'klasvertegenwoordiger' en maken campagnemateriaal, zoals posters en speeches. Ze leren presenteren en discussiëren over hun standpunten, en ervaren zo hoe democratische betrokkenheid werkt in de praktijk.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verkennen maatschappelijke vraagstukken door te leren over thema's als milieu en welzijn van dieren. Ze lezen verhalen over hoe mensen bijdragen aan oplossingen voor deze vraagstukken en wat ze zelf kunnen doen om een verschil te maken, zoals recycling of zorgen voor huisdieren. Ervaren & Creëren: Leerlingen ontwerpen een campagne om hun klasgenoten bewust te maken van het belang van milieubewustzijn. Dit kan in de vorm van posters, een presentatie of een kort filmpje waarin ze hun ideeën en oplossingen delen, en hen aanmoedigen om zelf ook stappen te ondernemen.
Groep 5-6	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen onderzoeken de schoolcultuur door interviews te houden met leraren, medeleerlingen en andere medewerkers. Ze vragen naar wat een positieve sfeer in de school betekent en hoe deze verbeterd kan worden. Daarnaast verkennen ze de schoolregels en bespreken ze waarom die belangrijk zijn. Ervaren & Creëren: Leerlingen werken in groepjes aan een project waarbij ze bijvoorbeeld een schoolkrant, blog of vlog maken over de schoolcultuur. Ze gebruiken hun creativiteit om hun inzichten over de schoolcultuur te delen met anderen en ervaren wat het betekent om samen te werken aan een positief doel.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verdiepen zich in diversiteit door een onderzoek te doen naar een cultuur of traditie van een ander land. Ze leren over de oorsprong van feestdagen, kunstvormen en gebruiken en geven hierover een presentatie in de klas. Ervaren & Creëren: Leerlingen maken een kunstproject waarbij ze elementen van verschillende culturen combineren, zoals een muziekinstrument, kledingstuk of beeldhouwwerk. Ze ervaren hoe diversiteit de wereld kan verrijken en hoe verschillende culturen elkaar kunnen inspireren.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verkennen democratische waarden door rollenspellen, waarin ze ervaren wat het betekent om in een democratische gemeenschap te leven. Ze discussiëren over dilemma's en oefenen met het respecteren van de mening van anderen. Ze verdiepen zich in het proces van democratisch stemmen en onderzoeken voorbeelden van democratie in hun eigen omgeving. Ervaren & Creëren: Leerlingen organiseren een mini-debat of simulatieverkiezing over een onderwerp dat ze zelf kiezen, zoals een nieuwe speeltoestel voor het schoolplein. Ze maken campagnemateriaal, zoals posters of video's, en leren zo hun ideeën te presenteren. Ook maken ze kennis met artistieke uitingen van protest of meningsuiting, zoals street art of spotprenten, en experimenteren ze met het zelf maken hiervan.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verkennen maatschappelijke betrokkenheid door in gesprek te gaan met mensen die vrijwilligerswerk doen of op andere manieren bijdragen aan de samenleving. Ze leren over de impact van maatschappelijke betrokkenheid en onderzoeken voorbeelden van burgers die een positieve invloed hebben gehad op hun omgeving. Ervaren & Creëren: Leerlingen bedenken een eigen project waarin ze maatschappelijke betrokkenheid uiten, zoals het opzetten van een kunstproject met ouderen, een buurtschoonmaakdag, of een actie voor een goed doel. Ze documenteren hun proces met foto's of tekeningen en presenteren hun project aan ouders en medeleerlingen.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verkennen de rol van jongeren in de democratie door na te denken over maatschappelijke vraagstukken die hen aangaan. Ze leren hoe zij hun stem kunnen laten horen via sociale media of andere platforms en bespreken actuele thema's, zoals milieu of onderwijs. Ervaren & Creëren: Leerlingen zetten een petitie op over een onderwerp dat hen interesseert, zoals het verbeteren van de speelplaatsen. Ze leren over het verzamelen van handtekeningen en het presenteren van hun voorstel aan de schoolleiding, wat hen laat ervaren hoe ze invloed kunnen uitoefenen op hun omgeving.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verdiepen zich in actuele maatschappelijke vraagstukken zoals armoede, klimaatverandering of sociale ongelijkheid. Ze leren om verschillende perspectieven op deze vraagstukken te begrijpen en kritisch na te denken over oplossingen en hun eigen rol hierin. Ervaren & Creëren: Leerlingen onderzoeken een maatschappelijk vraagstuk en organiseren een presentatie of debat waarin ze hun bevindingen delen. Ze creëren visuele hulpmiddelen, zoals infographics of multimedia-presentaties, om hun onderzoek te onderbouwen en anderen te inspireren tot actie.
Groep 7-8	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verkennen de schoolcultuur door het opzetten van een onderzoek naar verschillende culturen binnen de school. Ze brengen verschillen en overeenkomsten in kaart en denken na over hoe ze kunnen bijdragen aan een inclusieve cultuur waarin iedereen zich welkom voelt. Ervaren & Creëren: Leerlingen organiseren een tentoonstelling of voorstelling waarin ze verschillende aspecten van de schoolcultuur presenteren. Ze gebruiken hun eigen ervaringen en inzichten en creëren kunstwerken, theaterstukken of video's die laten zien wat een positieve schoolcultuur voor hen betekent.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen onderzoeken diversiteit in de maatschappij door een documentaire te maken over de diversiteit in hun buurt of stad. Ze interviewen mensen van verschillende achtergronden en analyseren hoe diversiteit invloed heeft op hun eigen leven en dat van anderen. Ervaren & Creëren: Leerlingen organiseren een intercultureel festival waarin ze verschillende culturen presenteren door middel van dans, muziek, kunst en eten. Ze leren samenwerken met mensen uit verschillende achtergronden en ervaren hoe ze diversiteit op een positieve manier kunnen uitdragen.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verdiepen zich in democratische waarden door te onderzoeken hoe democratie in Nederland werkt. Ze bekijken de geschiedenis van democratische rechten, zoals stemrecht, en leren over verschillende manieren waarop burgers hun stem kunnen laten horen. Ze bestuderen ook de rol van kunst en media in het uitdragen en bekritisieren van democratische waarden. Ervaren & Creëren: Leerlingen maken een eigen project waarin ze een maatschappelijk onderwerp uitwerken in een kunstvorm, zoals een strip, gedicht of kort filmpje. Ze reflecteren op hun eigen rol binnen de samenleving en ervaren hoe ze door middel van creativiteit een boodschap over kunnen brengen die bijdraagt aan het debat over democratische waarden.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verdiepen zich in maatschappelijke betrokkenheid door te onderzoeken hoe ze als groep een project kunnen opzetten dat een positieve impact heeft op hun omgeving. Ze bestuderen ook historische voorbeelden van maatschappelijke betrokkenheid en leren over de rol van kunst in sociale bewegingen. Ervaren & Creëren: Leerlingen maken een documentaire of kunstwerk over hun project waarin ze maatschappelijke betrokkenheid uiten, zoals het ontwerpen van posters tegen een maatschappelijk probleem (bijvoorbeeld pesten of armoede). Ze organiseren een presentatie of tentoonstelling waarin ze anderen informeren en inspireren om zich ook in te zetten.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen onderzoeken de werking van democratie en verkiezingen in Nederland en in andere landen. Ze bespreken de betekenis van verschillende politieke partijen en de rol van jongeren in het democratische proces. Dit omvat het bestuderen van stemmen, representatie en politieke besluitvorming. Ervaren & Creëren: Leerlingen organiseren een debattoernooi waarin ze hun standpunten over actuele onderwerpen verdedigen. Ze onderzoeken hun argumenten, leren debatteren en presenteren, en reflecteren op de verschillende standpunten. Dit bevordert niet alleen hun democratische betrokkenheid maar ook hun communicatieve vaardigheden.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen bestuderen de achtergrond van maatschappelijke vraagstukken door historische en actuele voorbeelden te onderzoeken. Ze leren hoe deze vraagstukken de samenleving beïnvloeden en welke rol media en cultuur spelen in de perceptie ervan. Ervaren & Creëren: Leerlingen ontwikkelen een project dat zich richt op een specifiek maatschappelijk probleem, zoals armoede, discriminatie of milieuvervuiling. Ze kunnen een documentaire, een kunstinstallatie of een campagne ontwikkelen om bewustwording te creëren en mogelijke oplossingen te presenteren aan hun klasgenoten en anderen in de school.
Klas 1-2	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verkennen de schoolcultuur door onderzoek te doen naar hoe de school omgaat met diversiteit, inclusie en sociale veiligheid. Ze lezen hierover, interviewen medeleerlingen en maken enquêtes. Vervolgens analyseren ze hun bevindingen en bespreken deze in de klas. Ervaren & Creëren: Leerlingen organiseren een evenement, zoals een schoolcultuurdag of een serie workshops over inclusiviteit. Ze kunnen hierbij verschillende kunstvormen inzetten, zoals film, fotografie, of muziek, om de schoolcultuur op een creatieve manier te onderzoeken en hun visie met de school te delen.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verkennen diversiteit door in discussie te gaan over thema's zoals vooroordelen, discriminatie en inclusie. Ze lezen literatuur, bekijken films en voeren debatten over de invloed van diversiteit op de samenleving. Ervaren & Creëren: Leerlingen maken een kunstproject zoals een foto-expositie, street art of korte film waarin ze hun eigen ervaringen met diversiteit verbeelden. Ze nodigen gasten uit verschillende culturele achtergronden uit en organiseren een discussieavond waarin ze hun werk presenteren.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verkennen democratische waarden door te discussiëren over actuele maatschappelijke kwesties zoals vrijheid van meningsuiting of privacy. Ze onderzoeken hoe democratische waarden door de tijd heen zijn veranderd en wat dat betekent voor henzelf en anderen. Daarnaast bestuderen ze hoe kunst en cultuur een rol hebben gespeeld in het bekritisieren en beïnvloeden van politieke systemen. Ervaren & Creëren: Leerlingen maken een kunstproject zoals een foto-expositie, street art of een korte film waarin ze hun eigen ervaringen met democratie en vrijheden verbeelden. Ze presenteren hun project tijdens een tentoonstelling of debatavond en krijgen de kans om hun eigen ideeën en standpunten te verdedigen.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verkennen maatschappelijke betrokkenheid door te onderzoeken hoe kunst en cultuur in verschillende contexten kunnen bijdragen aan maatschappelijke verandering. Ze bestuderen voorbeelden van kunstenaars en activisten die door middel van kunst maatschappelijke thema's onder de aandacht hebben gebracht. Ervaren & Creëren: Leerlingen creëren een eigen kunstwerk of campagnevideo over een maatschappelijk thema dat hen aanspreekt, zoals duurzaamheid, gelijkheid of sociale rechtvaardigheid. Ze presenteren hun werk op een evenement of via sociale media en leren zo hun maatschappelijke betrokkenheid op een creatieve manier te uiten.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verkennen de concepten van politieke participatie en betrokkenheid in de samenleving. Ze bestuderen hoe jongeren in de politiek vertegenwoordigd worden en hoe ze zelf betrokken kunnen zijn bij maatschappelijke veranderingen. Ervaren & Creëren: Leerlingen creëren een project waarin ze een maatschappelijk probleem onderzoeken en een campagne opzetten om dit onder de aandacht te brengen. Dit kan een video, een presentatie of een social media-campagne zijn, waarmee ze hun stem laten horen over een onderwerp dat hen raakt.	Verkenning & Ontwikkeling: Leerlingen verkennen complexe maatschappelijke vraagstukken door in groepsdiscussies hun meningen en kennis te delen. Ze leren de verschillende dimensies van deze vraagstukken kennen, zoals politieke, sociale en economische aspecten. Ervaren & Creëren: Leerlingen ontwerpen een onderzoeksproject waarin ze een maatschappelijk vraagstuk dat hen interesseert onderzoeken. Ze kunnen dit presenteren in de vorm van een video, podcast of een schriftelijk verslag, waarbij ze hun bevindingen delen en reflecteren op mogelijke oplossingen.